

Gulaya O. S.

SACRIFICE TRADITIONS AS GREEKS ETHNIC CONSCIOUSNESS CULTURAL CODE IN UKRAINE

We consider the components of ritual sacrifice, which determine the specificity of the awareness of the religious traditions of Greek Ukraine's population.

Key words: *ritual, religion, traditional culture, ethnicity.*

УДК 929: 316.7

Л.Г. Дабло

РОЛЬ Д.М. ОВСЯНИКО-КУЛИКОВСЬКОГО У КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОМУ ПРОЦЕСІ В УКРАЇНІ НА ПРИКІНЦІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

У статті проаналізовано публіцистичну діяльність Д.М. Овсянико-Куликовського, охарактеризовано просвітницьку роботу вченого та досліджено його роль у культурно-просвітницькому процесі в Україні на прикінці ХІХ – початку ХХ століття.

Кожна нова епоха переосмислює обрії і зміст української культури в межах великого історичного часу. Зміна історичних її меж особливо інтенсивно відбувається тепер, в умовах євроінтеграції, коли Україна стрімко розвиває соціально-політичні та культурні відносини з європейськими державами. З'являється нове бачення на різні сфери життя, що безумовно накладає відбиток на розвиток нашої національної культури. Як усім відомо, тільки рівень розвитку культури може долучити нашу державу до загальноєвропейської спільноти, сприятиме демократизації суспільства, всебічному розвитку особистості. Щоб зрозуміти зміни в культурних процесах сучасності та уникнути помилок в майбутньому, необхідно розглянути діяльність науковців та громадських діячів минулого століття, які сприяли відродженню та оновленню української культури. В Україні таких імен було чимало і всі вони заслуговують певної уваги. Одним з таких видатних науковців був Д.М. Овсянико-Куликовський, який присвятив своє багатогранне і надзвичайно продуктивне життя та велику і складну інтелектуальну спадщину українському народові.

Провідними дослідниками наукового доробку вченого кінця ХІХ - початку ХХ століття є А.В. Ветухов, А.Г. Горнфельд, Т.І. Райнов. Особливу наукову цінність представляють дослідження С.Ф. Ольденбурга, П.М. Сакуліна. Також проблемою наукового спадку Д.М. Овсянико-Куликовського займалися такі вчені як М.К.Анікін. І.Г. Ілюхін, А.П. Ковалівський, М.В. Осьмаков, М.Н. Бойко, Р.С. Золотарьов, Ю.В. Манн. Серед українських вчених необхідно виділити доробок українських учених А.К.Волощенко, Я.Й.Грицака, І.О.Гуржія, Я.Р.Дашкевича, О.П.Реєнта, В.Г.Сарбея, Г.В.Касьянова, О.І. Ладиги та Л.О. Чувпило. З огляду на досить великий список науковців, які вивчали або займалися проблемою наукової спадщини вченого, ми вбачаємо за потрібне детальніше висвітлити саме діяльність Д. М. Овсянико-Куликовського в галузі культури і освіти України, тому метою нашої роботи є аналіз культурно-просвітницької діяльності науковця.

Культурно-освітню діяльність Д.М.Овсянико-Куликовського можна вважати результатом суспільно-політичної і наукової творчості вченого, апробацією його наукових теорій, гуманності його світоглядних уявлень.

Звичайно, у публіцистичній діяльності виявились наукова та громадсько-політична еволюція вченого. Наукові статті перемежувались політичними памфлетами, бо Д.М.Овсянико-Куликовський активно реагував на всі духовні перетворення в суспільстві.

На початку ХХ ст., а саме у 1906 р. за ініціативою М.С. Грушевського, М.А. Славінського, О.О. Лотоцького та Д.М. Овсянико-Куликовського було створено суспільно-політичний та економічний орган, який «присвячується інтересам українського народу» [1;2]. Ця організаторська діяльність фактично виводить Д.М. Овсянико-Куликовського на вищий рівень тогочасної політичної еліти легального напрямку. Не менш активну діяльність він проводить у «Віснику Європи». Ставши редактором відділу белетристики, а потім у 1913р. і головним редактором, співпрацюючи з такими визначними постатями як М. Горький, М. Ковалевський, В. Короленко. В своїх статтях він гостро дискутує з різними політичними діячами свого часу, висвітлює та аналізує національно-культурні, соціальні, політичні питання.

У 1877р. видавництвом брошури «Записки південноросійського соціаліста» почався відлік публіцистичної діяльності Д.М.Овсянико-Куликовського. Далі він друкується в «Одеських новинах», «Харківських губернських відомостях», в журналі «Слово». Деякі історики його наукової спадщини спостерігають в цих роботах зміни в поглядах та перехід від народництва до революційних позицій.

Так набувши певного досвіду в написанні науково-публіцистичних статей Д.М.Овсянико-Куликовський поступово переходить до написання більш ґрунтовної роботи, яка вже мала апробацію в журналах чи газетах. Такою роботою стала «Історія російської інтелігенції», яка з 1903р. друкувалась у «Віснику виховання». Журнальний варіант мав вужчу мету, ніж у монографії, а саме «... надати картину розвитку психології інтелігенції за літературними творами ХІХ століття» [4,127].

Д.М.Овсянико-Куликовський в 1913р. стає головним редактором відділу белетристики журналу «Вісник Європи» і використовує кожний шанс для пропагування «культу національної автономії». Діяльність Овсянико-Куликовського спрямована на створення соціального журналу, який би обстоював українські інтереси на своїх сторінках і очолив національний патріотичний рух, завершилася виданням тижневика «Український вісник».

Його робота редактором, професійні статті «Психологія національності» мали вплив не тільки на громадсько-політичну ситуацію в Україні, але й на створення в українській журналістиці нового напрямку науково-публіцистичної критики по вивченню проблем національності.

Однією з останніх ідей, над якою працював Овсянико-Куликовський і яка вплинула на історію громадського руху в Україні, була спроба разом з прогресивними діячами України і Росії створити союз літераторів та вчених з метою подальшої організації творчої інтелігенції для боротьби за соціальні і національні права народу [4, 130].

Таким чином, науково-публіцистичної, журналістської діяльності Д.М.Овсянико-Куликовського були результатом, апробацією наукових, соціальних, політичних, культурно-національних ідей, які витримали критику його сучасників та випробування часом, залишаючись актуальними й до тепер.

Педагогічна й просвітницька діяльність вченого мала велике значення для народної освіти, та першочергова роль Д.М.Овсянко-Куликовського була в розповсюдженні знань у зв'язку з створенням ним ряду підручників і монографій для середніх та вищих навчальних закладів. По цих книгах навчалося не одне покоління учнів, і в багатьох випадках вони не втратили своєї цінності й сьогодні.

Досвід викладацької роботи Д.М. Овсянико-Куликовський отримав у Харківському і Казанському університетах будучи професором порівняльного мовознавства індоевропейських народів. Покращуючи методику викладання, використовуючи психологічні знання, переймаючи досвід у таких вчених педагогів як О.О.Потебня та ін., Д.М.Овсянико-Куликовський заслуговує почесне місце серед педагогів-просвітителів.

У діяльності створених комітетів жіночої ремісничої школи, комісії народних читань, видавничих комітетах, комітетах першої безкоштовної бібліотеки – читальні, комітетах сільських бібліотек активну участь брав Д.М. Овсянико-Куликовський. У 1892р. у Харківському університеті М.Ф. Сумцов запропонував відкрити Педагогічний відділ, з метою обговорення питань, дотичних до викладання історико-філологічних предметів в навчальних закладах. А вже у 1894 році було влаштовано загальнодоступні наукові читання для харківських вчительок або ж лекційний комітет. Для читання курсу лекцій з мовознавства, загальної літератури, загальної історії, російської літератури та історії було виділено групу членів Харківського історико-філологічного товариства, до якої входив Д.М. Овсянико-Куликовський. Він проводив наукові читання, виступав з доповідями. Та вже за два роки своєї роботи комітет поширив свою діяльність на усі верстви населення на Сході України, Кубані та в Області Війська Донського. Народних учителів і університетських професорів, які брали участь у роботі Товариства та його відділах, усіх об'єднував один найбільш суттєвий бік їхньої діяльності – освіта, виховання підростаючого покоління [5,27].

Д.М.Овсянико-Куликовський разом з прогресивними діячами науки і культури не тільки радіє відродженню національних мов і культури, але й надає допомогу в їх становленні. Напередодні 1905 року при Петербурзькій академії наук, наприклад, створюється комісія під керівництвом академіка Ф.Е.Корша, в склад якої входить і академік Д.М.Овсянико-Куликовський. Мета комісії - сприяти відновленню права українського народу говорити публічно і друкувати літературу рідною мовою. У підготовленій з цього приводу зверненні члени академічної комісії відмічали, що відміна утисків українського друкованого слова вплине не тільки на підвищення знань у народному середовищі шляхом розповсюдження серед малоросів науково-популярних видань, але й на загальне зростання культурного обрису народу.

Важливою подією в культурному житті країни стало створення в березні 1906 р. Ліги освіти. У її витоків стояв і вчений Д.М.Овсянико-Куликовський. Ліга освіти створювалася як загальнонаціональний центр педагогічної думки, який мав за мету об'єднати всіх борців за нову демократичну школу. Ліга освіти створила систему науково-освітніх установ. Серед тих, хто створював Педагогічну академію, яка теж входила в Лігу, був Д.М.Овсянико-Куликовський. Він проводив велику викладацьку роботу в ній, активно заохочував слухачів до дослідницької роботи, пропагував науково-педагогічні знання, допомагав оволодівати передовими методами педагогічної праці.

У цей час Д.М.Овсянико-Куликовський робить подальші кроки у розвитку педагогічної психології і експериментальної педагогіки. Приймаючи участь у першому Всеросійському з'їзді до педагогічної психології, він підтримав запропоновану академіком В.М. Бехтеревим ідею створення Психоневрологічного інституту та необхідності викладання психології в середній загальноосвітній школі.

Однією з характерних рис педагогічної діяльності Д.М.Овсянико-Куликовського було прагнення до вдосконалення тогочасних підручників, створення нових сучасних посібників для школи та вузу.

Нові підручники, над якими працював і Дмитро Миколайович, синтезували наукові знання і педагогічну майстерність авторів, дійсно підіймали навчальну літературу на якісно новий рівень. Провідною рисою його педагогічної діяльності була співпраця в педагогічних журналах. Найбільш плідною можна вважати роботу Д.М.Овсянико-Куликовського в журналі «Вісник виховання». Педагогічні завдання вченого збігались із завданнями журналу, а саме: з'ясування питань освіти та виховання на основі наукової педагогіки, в дусі суспільності, демократизму, вільного розвитку особистості. Про «Вісник виховання» Д.М.Овсянико-Куликовський писав, що він багато докладав зусиль у справу розвитку російської педагогічної думки у її творчих основах і її практичному значенні.

Педагогічна діяльність вченого була багатогранна. Професіоналізм і виражений хист Д.М.Овсянико-Куликовського вивів його до вершини популярності як викладача. Діяльність його різностороння і, головне, плідна, він викладає у п'ятьох вузах і середніх навчальних закладах, працює в педагогічних журналах і газетах, стає ініціатором створення нових програм, психологічних дисциплін, книжок, підручників, проводить роботу з організації вищих навчальних закладів.

Список використаної літератури:

1. Овсянико-Куликовский Д. Н. Что такое национальность? / Д.Н. Овсянико-Куликовский // Украинский вестник. – 1906. – № 1, 2, 5, 6, 8, 11.
2. Овсянико-Куликовский Д.Н. Национальность как предмет политики / Д.Н. Овсянико-Куликовский // Украинский вестник. – 1906. – № 12.
3. Овсянико-Куликовский Д.Н. Литературно-критические работы. В 2-х томах. / Д.Н. Овсянико-Куликовский. – М.: Худож.лит., 1989. – Т.2. – 524 с.
4. Аникин Н.К. К переписке М.Горького с Д.Н.Овсянико-Куликовским / Н.К. Аникин // М.Горький. Материалы и исследования. – Т.3. – М.-Л., 1941. – С.5-38.
5. Илюхин И.Г. Д.Н.Овсянико-Куликовский – историк и критик русской литературы 1853 – 1890 гг. / И.Г. Илюхин // Учені записки. – Харківський державний університет ім. О.М.Горького. – Т.LXX. – Труды філологічного факультету. – Т.3.– Харків, 1956. – С.12-30.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2013

L.G. Dablo

ROLE OF D.M. OVSYANIKO-KULIKOVSKY IN CULTURAL AND EDUCATIONAL PROCESS IN UKRAINE AT THE END OF XIX - EARLY XX CENTURY.

The article analyzes the journalistic activity D. Ovsyaniko-Kulikovskii, characterized educate scientists and investigated its role in the cultural and educational process in Ukraine at the end of XIX - early XX century.

Key words:

УДК 94:02(477)

В.О. Кудлай

РОЗВИТОК БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНІ, НОРМАТИВНІ ТА ЗМІСТОВІ ЗАСАДИ

В статті аналізуються теоретичні, нормативні та змістові засади розвитку бібліотечної справи в Україні. Принципи організації бібліотечної справи розглядаються як система.

Ключові слова: бібліотечна справа, бібліотека, бібліотекознавство, бібліотечна діяльність, бібліотечна система.

Огляд розвитку бібліотечної справи в Україні засвідчує, що до другої декади ХХ століття українська бібліотечна галузь завжди була на високому рівні в контексті європейського розвитку бібліотечної справи. Проте, з 30-х і, особливо, 40-х років, українська бібліотечна справа розвивалась в структурі радянської бібліотечної науки, ідеологія якої і кращі наукові сили зосереджувалися в Москві та Ленінграді. Тут формувалися напрями наукових досліджень, науковці РРФСР представляли бібліотечну громадськість в міжнародних установах, виступали на наукових конференціях, семінарах, видавали майже